

Broedvogels van de Deurnse Peel en Starkriet in 2018

Ruud Foppen
Rob Vogel
Bram Ubels

Sovon-rapport 2018/57

Broedvogels van de Deurnse Peel en Starkriet in 2018

Ruud Foppen, Rob Vogel en Bram Ubels

Sovon-rapport 2018/57
Dit rapport is samengesteld
in opdracht van Staatsbosbeheer

Colofon

© Sovon 2018

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer

Foto's omslag: Theo Verstrael (Rietgros), Ruud Foppen en Rob Vogel (legsel Houtsnip).

Wijze van citeren: Foppen, R., Vogel, R. & Ubels B. 2018. Broedvogels van de Deurnse Peel en Starkriet in 2018. Sovon-rapport 2018/57. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

ISSN-nummer: 2212 5027

Inhoud

Samenvatting	2
1. Inleiding	3
2. Beschrijving van het gebied	4
3. Werkwijze	5
3.1. Methode & veldwerk	5
3.3. Weers- en andere omstandigheden.....	6
3.4. Foutenbronnen	6
4. Resultaten	7
4.1. SNL-pakketten	8
4.2. Toelichting per soort	8
5. Nawoord	12
6. Literatuur	13
Bijlage 1. Soortkaarten inventarisatie 2018	14

Samenvatting

In 2018 is in opdracht van Staatsbosbeheer de Deurnse Peel en Starkriet (1717,8 ha) in oostelijk Noord-Brabant gekarteerd op broedvogels. In bijna het hele gebied zijn vijf integrale bezoeken gebracht die meest voor zonsopgang aanvingen. Expliciete nachtbezoeken zijn in juli gebracht voor inventarisatie van Houtsnip en Nachtzwaluw. Er is in totaal 253 uur en 20 minuten gespendeerd aan veldwerk, wat neerkomt op een onderzoekintensiteit van 8.8 minuten/ha.

In totaal werden in de het geïnventariseerde gebied 93 soorten vastgesteld als broedvogel, waarvan er 80 zijn gekarteerd. Conform de Rode Lijst van 2017 zijn twee soorten aangemerkt als bedreigd, acht als kwetsbaar en tien als gevoelig.

In het gekarteerd gebied, met name in de Deurnse Peel, is sprake van een bijzonder rijke broedvogelbevolking. Dit komt door de vele gradiënten van nat naar droog, bos naar open, voedselrijk naar voedselarm, en dat in combinatie met een voldoende omvang, want samen met de Mariapeel en Grote Peel vormt de Deurnse Peel een van de grootste veenrestanten van Brabant en daarmee Nederland. Als karakteristiek voor het gebied kunnen worden aangemerkt het hoge aantal Wintertalingen, Nachtzwaluwen, Wielewalen en Blauwborsten. Wat betreft de broedvogelbevolking kan de Deurnse Peel hierdoor worden aangemerkt als een gebied van regionaal en nationaal belang.

De open heide en de laagveenrestanten zijn aantrekkelijk voor soorten als Nachtzwaluw, Roodborsttapuit, Geelgors en op nattere plekken ook Blauwborst (foto Ruud Foppen, juni 2018)

1. Inleiding

In 2018 is in opdracht van Staatsbosbeheer de Deurnse Peel en Starkriet (1717,8 ha) in oostelijk Noord-Brabant gekarteerd op broedvogels. De inventarisatie vond plaats in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en landschap – SNL- waarin onder andere het monitoren van broedvogels in een zesjarige cyclus wordt vereist en waarvan de resultaten worden gerapporteerd aan de betreffende provincie. Michel Nieuwelink en Jap Smits waren contactpersoon bij Staatsbosbeheer. Petra Verburg was verantwoordelijk voor de begeleiding vanuit het Sovon-kantoor. Sovon-collega Lara Marx wordt bedankt voor haar bijdragen aan de totstandkoming van dit rapport. Willem van Manen was behulpzaam bij de rapportage. In dit rapport wordt vooral een (technische) beschrijving gegeven van de uitgevoerde methode en de resultaten. Met Staatsbosbeheer is afgesproken dat een meer inhoudelijk gerichte rapportage van in het bijzonder de Deurnse Peel en de omliggende Peelrestanten later wordt opgeleverd in een gezamenlijke rapportage met de aangrenzende Mariapeel, die in 2018 is gekarteerd door Provincie Limburg (contactpersoon Boena van Noorden).

In dit rapport worden de tabellen gepresenteerd met de naamgeving en soortvolgorde volgens de systematiek van het International Ornithological Committee (IOC).

Grote delen van de eens open hoogveenrestanten zijn nu flink verbost, een uitdaging voor beheer. 29 juni 2018 (Ruud Foppen).

2. Beschrijving van het gebied

Het in 2018 gekarteerde gebied (1717,8 ha) ligt in oostelijk Noord-Brabant tegen de grens met Limburg (figuur 1). Het grootste deel van het geïnventariseerde gebied bestaat uit een groot hoogveengebied, de Deurnse Peel, en daaromheen ruimtelijk van elkaar gescheiden heide- en hoogveenrestanten. Deze gebieden worden omgeven door een intensief gebruikt agrarisch landschap met verspreid liggende boerderijen. Langs de Zuid-Willemsvaart ten westen van de Peelgebieden zijn beekbegeleidende bossen en moerasdelen geïnventariseerd langs de Aa. De Deurnse Peel en de Peelrestanten daaromheen bestaan uit geheel of halfopen hoogveenrestanten met veel opgaande begroeiing van met name berkenbos. Het gehele gebied is doorsneden met open, vaak lijnvormige, wateren van variabele omvang. Hoog opgaand bos komt met name voor aan de zuid- en oostkant van de Deurnse Peel. Grote delen van de Deurnse Peel, maar ook van de Peelrestanten zijn op enkele wandelpaden na, niet toegankelijk voor het publiek.

Figuur 1. Ligging van het gekarteerde gebied in oostelijk Noord-Brabant.

3. Werkwijze

3.1. Methode & veldwerk

Bij het uitvoeren van het broedvogelonderzoek is de Basiskarteringsmethode toegepast, gebaseerd op de door Sovon ontwikkelde Broedvogel Monitoring Project-methode (Vergeer et al. 2016). Hierbij zijn de meeste aanwezige soorten gekarteerd, met uitzondering van een aantal zeer algemene soorten zoals Houtduif, Winterkoning, Merel, Roodborst, etc. De werkwijze is gericht op het registreren van zang, balts en overige waarnemingen, waarbij veel aandacht uitgaat naar uitsluitende (gelijktijdige) waarnemingen. Bij roofvogels zijn nesten gezocht. Het veldwerk werd uitgevoerd door Bram Ubels, Ruud Foppen en Rob Vogel.

In bijna het hele gebied zijn vijf integrale bezoeken gebracht (tabel 1) die meest voor zonsopgang aanvingen. In kleine snippers gelegen buiten de grote complexen zijn slechts incidenteel bezoeken gebracht met als doel om vooral de roofvogels en zeldzame broedvogels in kaart te brengen. Expliciete nachtbezoeken zijn in juli gebracht voor inventarisatie van Houtsnip en Nachtzwaluw. Bij de andere nachtactieve soorten is het beeld incompleet. Er is in totaal 253 uur en 20 minuten gespenderd aan veldwerk, wat neerkomt op een onderzoekintensiteit van 8.8 minuten/ha.

Tabel 1. Bezoektijden aan het karteringsgebied in 2018 (BUBS00=Bram Ubels, RFPN00=Ruud Foppen, RVGL00=Rob Vogel en EWNN01=Erik van Winden (alleen voor nachtzwaluw telling)).

Datum	Begin	Eind	Teller	Datum	Begin	Eind	Teller
30-mrt	07:15	09:34	RFPN00	19-mei	05:43	09:16	BUBS00
30-mrt	09:44	10:23	RFPN00	19-mei	09:48	09:59	BUBS00
30-mrt	10:45	13:37	RFPN00	19-mei	10:19	10:54	BUBS00
31-mrt	07:21	12:39	RFPN00	19-mei	11:05	11:52	BUBS00
31-mrt	07:23	12:06	BUBS00	19-mei	11:58	12:23	BUBS00
4-apr	07:02	11:41	RVGL00	20-mei	05:38	10:36	BUBS00
6-apr	06:49	10:46	RFPN00	25-mei	05:34	10:49	RFPN00
7-apr	06:38	11:56	RFPN00	30-mei	05:39	09:52	BUBS00
8-apr	06:48	09:02	RVGL00	31-mei	05:40	10:21	BUBS00
8-apr	09:07	12:38	RVGL00	1-jun	04:51	07:27	RFPN00
13-apr	07:21	12:37	BUBS00	1-jun	05:17	07:45	BUBS00
14-apr	06:42	13:25	BUBS00	6-jun	04:49	07:25	RFPN00
14-apr	07:52	11:25	RFPN00	6-jun	05:35	10:52	BUBS00
20-apr	06:07	11:39	RFPN00	6-jun	07:33	08:35	RFPN00
21-apr	06:17	11:45	BUBS00	7-jun	05:02	11:28	RVGL00
22-apr	06:10	10:54	RFPN00	7-jun	05:27	08:00	BUBS00
24-apr	06:20	12:15	RVGL00	8-jun	04:55	11:53	RVGL00
27-apr	05:58	11:35	RFPN00	10-jun	04:59	10:30	RFPN00
28-apr	06:09	09:49	RVGL00	20-jun	05:42	11:54	BUBS00
28-apr	06:20	11:33	BUBS00	24-jun	05:18	09:52	BUBS00
2-mei	05:50	09:42	RVGL00	25-jun	05:12	07:27	RFPN00
2-mei	06:01	11:21	BUBS00	25-jun	07:36	07:53	RFPN00
3-mei	06:15	12:06	BUBS00	27-jun	04:46	10:39	RVGL00
9-mei	05:30	11:14	RFPN00	29-jun	04:51	09:29	RFPN00
10-mei	06:05	10:22	BUBS00	29-jun	09:13	09:57	RFPN00
11-mei	06:00	12:50	BUBS00	4-jul	21:30	23:45	EWNN01
11-mei	06:13	10:40	RFPN00	4-jul	21:54	23:54	RVGL00
11-mei	10:58	11:27	RFPN00	4-jul	22:09	23:30	RFPN00
12-mei	05:50	12:45	BUBS00	4-jul	22:09	23:30	BUBS00
16-mei	05:43	11:40	RVGL00	4-jul	22:15	23:45	RFPN00
17-mei	05:36	11:22	RVGL00	4-jul	22:30	23:30	RFPN00
18-mei	05:11	12:01	RFPN00	13-jul	22:30	23:30	BUBS00
18-mei	05:45	12:46	BUBS00	15-jul	22:00	23:45	RFPN00

3.2. Interpretatie en verwerking van de gegevens

In het veld zijn de waarnemingen ingevoerd op een tablet, waarbij voor iedere waarneming soort, locatie, tijdstip en broedcode zijn vastgelegd, inclusief de door de waarnemer afgelegde route. Na afloop zijn de data doorgestuurd naar de server van Sovon. De waarnemingen zijn automatisch geclusterd, waarbij gebruik is gemaakt van criteria die licht afwijken van de standaard BMP-criteria, vanwege het kleinere aantal bezoeken. Automatisch clusteren gaat in veel gevallen goed, maar resultaten moeten goed worden gecontroleerd, vooral vanwege fouten of slordigheden bij invoer in het veld. De database is zorgvuldig gecontroleerd op onzuiverheden. De clustercriteria zijn bijgesloten als metadata in de database en zijn weergegeven op de verspreidingskaarten.

3.3. Weers- en andere omstandigheden

Het weer is van invloed op de vogelactiviteit en daardoor mede bepalend voor de effectiviteit van het inventariseren. Slechte weersomstandigheden kunnen leiden tot een lagere trefkans. In tabel 2 staan enkele gemiddelde weersvariabelen samengevat. Behalve een te koude maart, die begon met een paar ijsdagen en een harde oostenwind, waren de andere drie lentemaanden zacht en warm. Hoewel april meer nattigheid opleverde dan normaal, was het voorjaar gemiddeld genomen ook droog; vooral vanwege de extreme droogte in juni. Terugblikkend kan worden geconcludeerd dat we in 2018 in Nederland één van de allerwarmste, zonnigste en droogste lentes ooit beleefden.

Vanwege de vrij natte voorafgaande zomer, herfst en winter, was de waterstand in veel gebieden bij aanvang van het broedseizoen 2018 hoog. Vanwege het oplopende neerslagtekort, sloeg dit in de loop van juni om in een droge situatie en vielen ondiepe (delen van) plassen droog.

Tabel 2. Enkele weersvariabelen (gemiddelde temperatuur, dagelijks aantal zonuren en duur neerslag) in de periode maart-juli 2018, op basis van gegevens van het KNMI, station De Bilt. Ref staat voor langjarig gemiddelde (1981-2010).

Maand	Temp. °C	Norm	Zon-uren	Norm	Neerslag (mm)	Norm
Maart	4,7	6,2	132	125	60	68
April	12,2	9,2	181	178	74	44
Mei	16,4	13,1	290	213	47	61
Juni	17,5	15,6	213	201	29	68
Juli	20,7	17,9	341	206	5	81

3.4. Foutenbronnen

Door de moeilijke terreinomstandigheden in met name de Deurnse Peel was de onderzoekspanning niet gelijk over het terrein te verdelen. Alleen de wandelpaden en de drogere 'ruggen' die door het terrein lopen (vooral van west naar oost) werden benut als looproute tijdens de inventarisatierondes. Daar waar deze droge ruggen ontbraken of verder uit elkaar liepen is de bezoekspanning per ha geringer geweest. Dat heeft wellicht op deze plaatsen tot een onderschatting geleid van de hier voorkomende zangvogels die een relatief lage trefkans en zachte zang hebben (zoals Sprinkhaanzanger). Later in het broedseizoen werd de toegankelijkheid van de (berken)bossen een probleem vanwege de zeer dicht en hoog opschietende begroeiing van Adelaarsvaren. We denken echter niet dat dit veel consequenties heeft gehad voor de bepaalde dichtheden broedvogels omdat met name de hier voorkomende bosvogels hun belangrijkste activiteit eerder in het seizoen hebben liggen. Vanwege de grootte van het gebied is met diverse waarnemers gekarteerd en zijn ook diverse dagen nodig geweest voor de dekking van het gehele gebied. Een totaalbezoek kostte ongeveer 8 dagen veldwerk. Daarmee bestaat de kans op dubbeltellingen voor soorten met een grote actieradius. Daarom zijn na afloop van het veldwerk de waarnemingen van deze soorten gecontroleerd en zijn op een conservatieve wijze waarnemingen achteraf gecorrigeerd. Het betreft soorten als Zwarte Specht, Koekoek, Havik en Buizerd.

4. Resultaten

In totaal werden in de het geïnventariseerde gebied 93 soorten vastgesteld als broedvogel, waarvan er 80 zijn gekarteerd (tabel 3). Naast de soorten in de tabel kwamen Tamme Eend, Fazant, Houtduif, Winterkoning, Roodborst, Heggenmus, Merel, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees, Pimpelmees, Gaai en Vink voor. Conform de Rode Lijst van 2017 zijn twee soorten aangemerkt als bedreigd, acht als kwetsbaar en tien als gevoelig.

Tabel 3. Broedvogels in het gekarteerde gebied in 2018. De Rode lijststatus (Van Kleunen et al. 2017) is opgenomen in de kolom RL. (EB = Ernstig bedreigd, BE = Bedreigd, KW=Kwetsbaar, GE=Gevoelig).

Soort	N	N/100 ha	RL	Soort	N	N/100 ha	RL
Grote Canadese Gans	13	0.8		Matkop	23	1.3	GE
Grauwe Gans	231	13.4		Boomleeuwerik	6	0.3	
Knobbelzwaan	2	0.1		Veldleeuwerik	6	0.3	GE
Nijlgans	5	0.3		Huiszwaluw	17	1.0	GE
Zomertaling	1	0.1	BE	Staartmees	78	4.5	
Slobeend	2	0.1	KW	Fluiter	2	0.1	
Krakeend	115	6.7		Kleine Karekiet	52	3.0	
Wilde Eend	102	5.9		Bosrietzanger	45	2.6	
Wintertaling	26	1.5	KW	Spotvogel	30	1.7	GE
Kuifeend	17	1.0		Sprinkhaanzanger	57	3.3	
Dodaars	9	0.5		Zwartkop	452	26.3	
Aalscholver	25	1.5		Tuinfluiter	168	9.8	
Wespendief	2	0.1		Braamsluiper	1	0.1	
Sperwer	2	0.1		Grasmus	250	14.6	
Havik	7	0.4		Vuurgoudhaan	2	0.1	
Buizerd	17	1.0		Goudhaan	10	0.6	
Waterral	9	0.5		Boomklever	32	1.9	
Waterhoen	4	0.2		Kortsnavelboomkruiper	1	0.1	
Meerkoet	14	0.8		Boomkruiper	101	5.9	
Kievit	14	0.8		Spreeuw	62	3.6	
Kleine Plevier	3	0.2		Zanglijster	64	3.7	
Houtsnip	10	0.6		Grote Lijster	8	0.5	KW
Tureluur	2	0.1	GE	Grauwe Vliegenvanger	43	2.5	GE
Holenduif	18	1.0		Blauwborst	106	6.2	
Zomertortel	1	0.1	KW	Nachttegaal	4	0.2	KW
Koekoek	41	2.4	KW	Bonte Vliegenvanger	6	0.3	
Bosuil	2	0.1		Gekraagde Roodstaart	91	5.3	
Ransuil	3	0.2	KW	Roodborsttapuit	85	4.9	
Nachtzwaluw	31	1.8		Gele Kwikstaart	1	0.1	GE
Ijsvogel	2	0.1		Witte Kwikstaart	4	0.2	
Middelste Bonte Specht	1	0.1		Graspieper	13	0.8	GE
Kleine Bonte Specht	33	1.9		Boompieper	237	13.8	
Grote Bonte Specht	110	6.4		Appelvink	23	1.3	
Zwarte Specht	3	0.2		Goudvink	30	1.7	
Groene Specht	8	0.5		Groenling	5	0.3	
Grauwe Klauwier	1	0.1	BE	Kneu	60	3.5	GE
Wielewaal	22	1.3	KW	Kruisbek	1	0.1	
Kauw	1	0.1		Putter	8	0.5	
Zwarte Kraai	63	3.7		Geelgors	78	4.5	
Zwarte Mees	2	0.1	GE	Rietgors	95	5.5	

4.1. SNL-pakketten

Voorkomende SNL-pakketten zijn weergegeven in figuur 1 en aanwezigheid van kwalificerende soorten in tabel 4. Met name enkele pakketten met veel oppervlakte herbergen een behoorlijk aantal kwalificerende soorten, waarbij het dennen-eiken-beukenbos er als bijzonder soortenrijk uitspringt.

Tabel 4. In het gebied voorkomende SNL-pakketten met kwalificerende vogelsoorten. Soorten die in het gebied zijn aangetroffen staan vet gedrukt. Pakketten waarvoor geen kwalificerende vogelsoorten zijn aangewezen, zijn niet in de tabel opgenomen.

Nr	SNL-pakket	Meetsoorten
N06.03	hoogveen	Georde Fuut, Kraanvogel, Goudplevier, Watersnip, Wulp, Blauwborst , Paapje, Roodborsttapuit
N06.04	vochtige heide	Wulp, Veldleeuwerik , Graspieper , Paapje, Roodborsttapuit , Sprinkhaanzanger , Grauwe Klauwier , Geelgors
N07.01	droge heide	Korhoen, Wulp, Draaihals, Boomleeuwerik , Veldleeuwerik , Roodborsttapuit , Tapuit, Grauwe Klauwier , Klapekster , Geelgors
N10.02	vochtig hooiland	Kwartelkoning, Kempmaan, Watersnip, Grutto, Tureluur, Gele Kwikstaart
N12.06	ruigteveld	Nachtegaal, Paapje, Roodborsttapuit , Sprinkhaanzanger , Bosrietzanger , Spotvogel , Grasmus , Grauwe Klauwier , Putter, Kneu, Geelgors
N14.01	rivier/beekebegeleidend bos	Kwak, Kleine Bonte Specht , Nachtegaal, Blauwborst , Wielewaal , Appelvink
N14.02	hoog- en laagveenbos	Grote Bonte Specht, Kleine Bonte Specht , Nachtegaal, Blauwborst , Gekraagde Roodstaart , Grauwe Vliegenvanger , Matkop , Boomkruiper , Wielewaal
N15.02	dennen- eiken- en beukenbos	Wespendief , Groene Specht , Zwarte Specht , Middelste Bonte Specht , Kleine Bonte Specht , Boomleeuwerik , Fluiter , Vuurgoudhaan , Boomklever , Wielewaal , Raaf, Keep, Sijs, Appelvink , Geelgors
N16.01	droog bos met productie	Wespendief, Groene Specht, Zwarte Specht, Middelste Bonte Specht, Kleine Bonte Specht, Boomleeuwerik, Fluiter, Vuurgoudhaan, Boomklever, Wielewaal, Raaf, Keep, Sijs, Appelvink , Geelgors
N16.02	vochtig bos met productie	Groene Specht, Zwarte Specht, Grote Bonte Specht , Middelste Bonte Specht, Kleine Bonte Specht, Nachtegaal , Blauwborst , Fluiter , Vuurgoudhaan , Matkop , Boomklever , Boomkruiper , Wielewaal , Keep , Sijs , Appelvink

4.2. Toelichting per soort

Grauwe Gans (231)

Met 231 paar is de Grauwe Gans met stip de meest algemene watervogel in het gebied. In alle delen met open water komt de soort voor, maar de hoogste aantallen zijn aangetroffen in het noordelijke deel van de Deurnse Peel bij Griendtsveen. Bijna koloniegewijs broeden de paren aan de randen van de open plassen, hetzij in de lage moerasachtige, grasachtige vegetatie, hetzij in aangrenzende droge vegetaties zoals pijpestro, struikheide, maar ook in de (berken)bossen, zeker daar waar een dichte ondergroei is van bijvoorbeeld adelaarsvaren. Op de hogere delen werden vroeg in het seizoen veel resten gevonden van door vossen gepredeerde ganzeneieren. Duidelijk is dat de soort desondanks een exponentiële groeicurve kent. De voormalige landbouwgebieden tussen de Mariapeel en Deurnse Peel langs de Helenavaart waar grasgebieden en nieuw ontstane en aangelegde plassen elkaar afwisselen zijn dankbaar gekoloniseerd en worden op grote schaal opgezocht door families van elders uit het gebied.

Wintertaling (25) Rode Lijst: Kwetsbaar

Deze fraaie kleine eendensoort is een schaarse broedvogel in het gebied. De dichtheid is nergens groot. Wel dient te worden opgemerkt dat het vaststellen van broedgevallen bepaald lastig is. Tot ver in het voorjaar 'hangen' er groepjes rond. Een groot deel daarvan bestaat uit wintergasten en doortrekkers die in de loop van mei verdwijnen naar noordelijke broedgebieden. Maar vanaf die tijd zijn de lokale broedvogels weinig opvallend en kunnen dus in de moeilijk toegankelijke natte delen van het gebied gemakkelijk onopgemerkt blijven. In enkele gevallen is een vrouwtje met jongen waargenomen, en ook

alarterende vogels en afleidingsgedrag duiden op de aanwezigheid van nest of jongen. De getelde aantallen moeten daarom als een minimum worden gezien. Onduidelijk is of de soort in de Deurnse Peel de afgelopen decennia is toe of afgenomen.

Sperwer (2)

Deze soort blijkt opmerkelijk schaars, ondanks dat de (overigens beperkt aanwezige) geschikte middeloude naaldhoutpercelen systematisch zijn afgezocht op ruipennen, uitwerpselen en andere sporen van aanwezigheid. Het is niet uitgesloten dat een enkel paar gemist is in middeloud loofhout. Hoewel berkenbos als broedbiotoop wordt genoemd in Poelmans & van Diermen (1997) lijkt dit biotooptype in de Deurnse Peel niet zo geschikt want te open, en daarmee gevoelig voor predatie door Haviken. In het zuidoosten van het inventarisatiegebied werd een nest in een sitkaspar in gemengd middeloud naaldbos (zie foto) gevonden. Op 27 juni bevonden zich hier tenminste drie jongen van enkele weken oud op het nest, op 200 meter van een haviknest in Japanse lariks, met op deze datum ten minste twee bijna vliegvlugge jongen. In veel gevallen worden sperwernesten in de omgeving van haviknesten geplunderd.

Houtsnip (10)

Houtsnippen houden er geen duidelijk territorium op na, maar de baltsvluchten van mannetjes in de diepe schemer zijn opvallend. De aanpak van de kartering bood maar beperkt ruimte voor inventarisatiewerk in de diepe schemer zodat deze soort zonder twijfel sterk is onderteld, waarbij het beeld ten dele tot stand kwam door waarnemingen van opvliegende vogels in het late voorjaar. Op 16 mei werd een nest gevonden in vrij dichte vegetatie met adelaarsvaren (zie foto) in berkenbos met bijmenging van o.a. eik, ratelpopulier en lijsterbes. Dit legsel bleek later gepreedeerd. Over de ontwikkeling in de Deurnse Peel is weinig bekend. In de nabijgelegen Grootte Peel stond de Houtsnip eind vorige eeuw bekend als een indicentele broedvogel met slechts één nestvondst (van Seggelen 1999), maar mogelijk is de soort daar onderteld.

Legsel Houtsnip in de Deurnse Peel (Rob Vogel, 16 mei 2018)

Koekoek (41) Rode Lijst: kwetsbaar

De ruim 40 getelde territoria komen opvallend gelijk verdeeld voor over het gehele geïnventariseerde gebied. In alle aanwezige habitats kan de soort worden aangetroffen, de droge en natte open delen, de struwelen en in de berkenbossen. Alleen in de dichte hoog opgaande bossen ontbreekt de soort. Opmerkelijk is het ontbreken in de qua habitat toch wel heel geschikte Heitrakse Peel. Wellicht dat de nabijgelegen snelweg spelbreker is. Het is al eerder aangetoond dat de Koekoek een negatief verband laat zien met verkeerslawaaï (Foppen *et al.* 2002). De mogelijke gastouders van de jonge Koekoeken zijn waarschijnlijk te zoeken onder de talrijk aanwezige Boompiepers, Fitissen en een enkele Kleine Karekiet.

Nachtzwaluw (31)

De Nachtzwaluw was voorheen een zeldzame broedvogel. Aan de status als vaste broedvogel werd lang getwijfeld maar de melding van 7 territoria in de Deurnse Peel in 1996 (van Seggelen 1999) kan er op wijzen dat het voorkomen toentertijd onderschat werd. Inmiddels is de Nachtzwaluw hoe dan ook in alle grotere Peelgebieden toegenomen (zie foto), en haalt daar inmiddels behoorlijke dichtheden. Naast het centrale open deel van de Deurnse Peel kon het geratel ook worden vastgesteld in de Bult en vooral het Zinkske. In dat laatste gebied ging het maar liefst over 9 paar en dat betekent een dichtheid die kan oplopen tot enige tientallen paren per vierkante kilometer. Tijdens onze bezoeken werd een nest met eieren gevonden dat later een stel mooie jongen opleverde. Of er nog ruimte is voor een verdere toename en uitbreiding is de vraag. Opvallend is dat net als bij de koekoek in de Heitrakse Peel, ondanks het geschikte habitat géén zang is vastgesteld. Ook de Nachtzwaluw is een soort die zones langs drukke verkeerswegen mijdt zo weten we uit eerder onderzoek (Foppen *et al.* 2002).

Nest van een van de vele paartjes Nachtzwaluwen in het Peelgebied. Hier op een open plek tussen Pijenstrootje en jonge Berkjes in Het Zinkske. 19 mei 2018 (Foto: Bram Ubels).

Middelste Bonte Specht (1)

Eind vorige eeuw heeft de Middelste Bonte Specht zich na decennialange afwezigheid weer in Nederland gevestigd, en hoewel de meeste grotere loof- en gemengde bossen in Zuid- en Oost-Nederland al enige tijd bezet zijn, leek de Peel tot voor kort een onneembare vesting. Mogelijk is dit te verklaren omdat de weinige oude geschikte boskernen hier nogal geïsoleerd liggen. In 2018 werd de klagende baltsroep voor het eerste gehoord in de Peelregio, en wel in het zuidoostelijke deel van de Deurnse Peel nabij de Helenavaart. Nadat de roep op 4 april op enige afstand werd gehoord kon de precieze locatie op 8 april worden bepaald doordat de vogel meteen reageerde op geluidsnabootsing. Het bos alhier kan gekarakteriseerd worden als oud gemengd loofhout met veel zomereik, en daarnaast Amerikaanse eik, beuk en populier.

Kleine Bonte Specht (33)

Heel fijn was de constatering dat er in de geïnventariseerde gebieden een behoorlijk aantal territoria van de Kleine Bonte Specht kon worden vastgesteld. Een hoge dichtheid werd aangetroffen in de bosgebieden langs de Aa. Over de gehele Deurnse Peel en aangrenzende Peelsnipper kwam de soort voor in de wat oudere bossen, bij voorkeur met eik. In homogene berkenbossen lijkt de dichtheid wat lager, en worden vogels vooral gehoord op iets drogere delen met naast oude berk ook ratelpopulier en enkele eiken. In de biotooptype was relatief veel dood hout aanwezig in de kroonlaag. Ook de hogere boombegroeiing langs het kanaal van Deurne met o.a veel grauwe abeel en ratelpopulier was favoriet. Grotendeels afwezig daarentegen was de Kleine Bonte in de jonge berkenbossen die verspreid over het gehele gebied voorkomen. De soort is notoir lastig te inventariseren zodat het aangetroffen aantal als een minimum moet worden beschouwd.

Blauwborst (101)

Met ruim 100 paar is de Blauwborst een van de meest algemene zangvogels van de Deurnse Peel, met kleine concentraties in de open en natte delen van het gebied, met name waar berkenopslag aanwezig is. De soort reageert positief op het opzetten van de waterstand zoals dat in veel Peeldelen is gebeurd de afgelopen jaren. Na het kappen van struweel en bomen neemt de soort (tijdelijk) af (Hustings *et al.* 2006). De dichtheden zijn met rond de 20 paar per km² aan geschikt habitat vergelijkbaar met andere Peelgebieden. De aantallen zijn net als in geheel Nederland sinds de jaren tachtig fors toegenomen.

Wielewaal (22) Rode Lijst: Kwetsbaar.

De peelgebieden op de grens van Brabant en Limburg herbergen nog redelijk grote populaties van deze fraai geel-zwarte vogel. Van oudsher worden hier hoge dichtheden aangetroffen (Poelmans & van Diermen 1997). In 2018 werden territoria vastgesteld in de oudere berkenbossen met bijmenging van zomereik en ratelpopulier, met name langs het kanaal van Deurne. Ook in de goed ontwikkelde loofbossen in het oosten en zuiden van de Deurnse Peel en langs de Aa bij Someren-Eind werden Wielewalen gehoord. Gegevens uit het verleden zijn niet bekend, maar gegevens uit de aanliggende Mariapeel duiden er op dat het aantal is teruggelopen.

Kortsnavelboomkruiper (1)

Op 14 april werd in zingende vogel opgemerkt in een perceel gemengd loofbos ten oosten van Somereind-Eind. Dit is geval ligt tamelijk geïsoleerd van het meer gesloten broedareaal in (zuid)oostelijk Limburg en Oost-Nederland. Vooral in dat laatste gebied lijkt de soort toe te nemen in hoog opgaand gemengd bos (Sovon 2018).

Geelgors (78)

De Geelgors werd in hoge dichtheden aangetroffen in vooral de droge open heide-achtige vegetaties. Vooral de Peelrestanten de Bult en de Heittrakse Peel lieten hoge dichtheden zien van vele tientallen paren per km². In de Deurnse Peel zelf beperkt de soort zich tot de drogere delen, bijvoorbeeld in de struikheidevelden. Hoge dichtheden werden aangetroffen in het noordelijk deel bij Griendtsveen en het westelijk deel. Ook in de omliggende (voormalige) landbouwgronden worden nog sporadisch Geelgorzen gehoord. Waarschijnlijk is dit slechts een flauwe afspiegeling van de eens hier voorkomende aantallen. Onduidelijk is of de Geelgors in de hoogveenrestanten is toe-of afgenomen in de laatste decennia. De soort reageert sterk op beheeractiviteiten zoals het kappen van bos en opzetten van het waterpeil. Oude grootschalige telgegevens ontbreken echter.

5. Nawoord

In het gekarteerd gebied, met name in de Deurnse Peel, is sprake van een bijzonder rijke broedvogelbevolking. Dit komt door de vele gradiënten van nat naar droog, bos naar open, voedselrijk naar voedselarm, en dat in combinatie met een voldoende omvang, want samen met de Mariapeel en Grote Peel vormt de Deurnse Peel een van de grootste veenrestanten van Brabant en daarmee Nederland. Als karakteristiek voor het gebied kunnen worden aangemerkt het hoge aantal Wintertalingen, Nachtzwaluwen, Wielewalen en Blauwborsten. Wat betreft de broedvogelbevolking kan de Deurnse Peel hierdoor worden aangemerkt als een gebied van regionaal en nationaal belang. Een nadere duiding van dit belang, een vergelijking met het verleden en een uitwerking naar soorten vindt plaats in een andere rapportage.

Alarmerend mannetje Grauwe klauwier in de rand van de Heitrakse Peel. Ondanks meerdere vervolfbezoeken ter controle van dit territorium, werd buiten deze waarneming geen Grauwe klauwier meer waargenomen. Dit betrof het enige territorium in de Deurnse Peel. 6 juni 2018 (Foto: Bram Ubels).

6. Literatuur

FOPPEN, R., VAN KLEUNEN, A., LOOS, W.B., NIENHUIS, J. & SIERDSEMA, H. 2002. Broedvogels en de invloed van hoofdwegen, een nationaal perspectief. SOVON-onderzoeksrapport 2002/08. SOVON, Beek-Ubbergen.

VERGEER J.W., VAN DIJK A.J., BOELE A., VAN BRUGGEN J. & HUSTINGS F. 2016. Handleiding Sovon broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

VAN KLEUNEN A., FOPPEN R. & VAN TURNHOUT C. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

POELMANS W. & VAN DIERMEN J. 1997. Broedvogels van Midden- en Oost-Brabant. Provincie Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch.

SEGGELEN C. 1999. Vogels van de Groote Peel: Een eeuw avifauna in een veranderend hoogveenlandschap. Stichting natuurpublicaties Limburg, Maastricht.

SOVON. 2018. Vogelatlas van Nederland. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Bijlage 1. Soortkaarten inventarisatie 2018

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Petra Verburg (petra.verburg@sovon.nl)

Foppen, R., Vogel, R. & Ubels B. 2018. Broedvogels van de Deurnse Peel. Stadsdistrict in 2018. Sovon-rapport 2018/157.

In opdracht van:

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

